

“**Õed hundid**”, autor Kimberly Brubaker Bradley, on minu tavapärasest lugemisharjumusest väga kaugel. Tegu on noortele suunatud ilukirjandusega, mille sihtrühma ma ei kuulu. Küll aga puutun ma tööalaselt palju kokku selliste noortega, kelle kohta võiks analoogse raamatu kirjutada, mistõttu võtsin aja raamatusse süvenemiseks. Etteruttavalt nimetan, et lõppsõnas annab autor teada, et ka tal endal on olemas väärkohtlemise kogemus ja see võib olla põhjuseks, et raamatu tegelaste mõttemaailma kirjeldused näivad väga autentsed. Siiski ei ole teada, kui palju on detailide kirjelduses autorit ennast ja milline osa on kirjanduslik looming.

Ma julgen raamatut soovitada kõigile noortega töötavatele spetsialistidele ja lapsevanematele, et hinnata, kas ehk on aeg oma õpilasele/ lapsele pakkuda julget teemakäsitlust. Raamat pakub võimalust tõsta teadlikkust sellest, et mitte keegi ei tohi teise inimese keha ilma loata mitte mingil moel puudutada - ei tohi loata keegi mind puudutada ja ka mina ei tohi loata kedagi teist puudutada, isegi mitte naljaviluks.

Heale ilukirjandusele kohaselt on raamatut lihtne lugeda, see läheb kiirelt, mina lugesin ühe õhtuga läbi. Tekst on ladus ja kuigi sisu on väga tõsine, siis lugejale ei ole see esitatud nii võikalt kui võinuks rasket teemat käsitleda. Küllap mängib rolli ka see, et sihtrühm on noored ja noorukid ning autor arvestab sellega.

Mulle väga meeldis selle raamatu tõetruudus ja kogemuste kirjeldus, mida kogeme ka meie spetsialistidena - varajane märkamine spetsialistide tasandil koolis ja mujal võib ikka väga auguline olla. Seda kinnitab kogemus sellest, kuidas ühe õepaari tegelik olukord jääb nn süsteemile märkamatuks. Täiesti võõras mees saab hoida õdesid enda juures ajal, mil tüdrukute ema on vangis. Mitte keegi ei märka, et lapsi hoiab enda juures võõras mees, ema kunagine elukaaslane, aastaid alaealist seksuaalselt väärkohelnud mees.

Vigu on vaja kõva häälega tunnistada, ilma et tahtmatult eksinu kohe tuleriidale satuks

Selliseid lugusid kohtab ka väikeses Eestis, kus keegi jääb süsteemile nähtamatuks ja ei mahu Exceli tabelisse, ometi kehtib meil lastekaitseeadus ja kohustus lapsi hoolikamalt jälgida ning abivajaduse oletusel sellest teada anda. Arvan, et sellest tuleks rohkem rääkida, vigu tuleks kõva häälega tunnistada, sest ainult nii saame me süsteemi paremaks muuta. Salgamine ja kõige ideaalselt toimivaks hõikamine ei aita meil areneda. Vaja on, et tahtmatult eksinud süsteemi osalised ei peaks kartma, et probleemi asemel tõstetakse neid tuleriidale, vaid selle asemel on kogu käsitlus tulevikueksmiste minimeerimisel. Eestis kahjuks on ikka veel vastupidi.

Meie väikeses riigis võiks hoitus alati toimida, kriisihoolduspereid on vajalikud

Kahjuks näeme vahel ka meie seda, mida kirjeldab raamat. Hoolduspere ema viitab korduvalt ja korduvalt noorukile kiirelt vaja minevale psühholoogilisele toele, kuid tabelite täitmine võtab aega, teiste juhtumitega vahepealne tegelemine võtab aega, spetsialistide ootejärjekord võtab aega - mõni nähtamatum laps lihtsalt ununeb rohkete juhtumite vahele. Kuni ühel hetkel see laps sooritab suitsiidi. Selles raamatus õnneks ebaeduka, tüdruk jääb elama. Taustal aga püsib küsimus, kas oleks võinud suitsiidset olukorda ennetada, kui ametnik oleks tähelepanelikult kuulanud hoolduspere ema, kui ametnikul oleks töökoormus, mis riskiteabele võimaldab kiirelt reageerida, kui on olemas kriisilukorrale reageerimise kohene süsteem.

Ma nautsin raamatus süsteemi kirjeldust, mis sarnaneb natuke Eestiski rakendatava kriisihoidusperede süsteemiga. Lapsed eraldatakse kiirelt (antud juhul tundide küsimus) ja viiakse selleks ettevalmistatud perre, kus nad on turvaliselt hoitud väga lühikest aega, kuni saab selgeks pikem plaan. Ma väga tahaksin, et Eestis juhtuks kõigi abivajavate lastega nii, et nad ei satuks kordagi suurde institutsionaalsesse asutusse - turvakodudesse, lastekodudesse, kus ootab ees väga suur hulk haiget saanud hingi ja kus on liiga vähe vahetut peresuhtlust. Tõsi, selles raamatus osutus nn kriisihoiduspere ema peategelase sõnul "nõiaks". Lapse hinnangul oli ta ebameeldiv ja kuri. Ma loodan, et päriselt on kriisihoiduspere inimesed soojad, et neid valitakse ja neile pakutakse hoolt, et nad jaksaksid olla tajutatult hoolivad, vaatamata sellele, et tegemist on palgalise tööga. Meie väikeses riigis võiks hoitus alati toimida.

Ausus on kui õhupuhasti

Mulle meeldis, kuidas hoolduspere ema sõnastas tüdrukutele kohe selle, et ta teeb seda kõike raha pärast. Me võime arutleda, kuidas ja millal ning vanust arvestavalt mingit infot jagada, kuid pikalt vales elanud lapsed väärivad ausust ja selgust, ka põhjendamatu kiindumuse paremaks ohjamiseks on see neile vajalik. Minu hinnangul on ausus ainuõige valik vägivalda kogenutega töös. Loomulikult on kriisihoiduspere vanemal oluline selgitada, et tal on valmisolek aktsepteerida lapsi sellistena nagu nad on, see kuulub tema töö juurde, nagu ka koos elamiseks kokkulepete tegemine ja võõrastele lastele ajutise kodu reeglite tutvustamine. Selline otsekohekus vähendab haigetsaanud laste umbusku ja loob selgust. On palju tahta, et kriisihoiduspere vanem koheselt armastaks võõraid, ootamatult tema koju toodud lapsi, kes on kogenud midagi kohutavat ja seetõttu võivad näidata halvimat võimalikku käitumist. Neid mõista ja aktsepteerida on aga hea väljaõppe korral igati võimalik, inimlik soojus võiks lisanduda igasugusele suhtlusele.

Niisiis võiks raamat anda teada, et pole sugugi pahatahtlik selgitada palgatöö sisu kriisihoidusperes, sest ainult pühendumine tagab selle, et seda tööd soovitakse taas perevanemalt tellida. Just sellist otsekoheksust avaldab ka raamatus olev hoolduspere ema. Ta teeb oma tööd hästi ja ta on tüdrukutega alati aus. Ta ei saa võtta vastutust nende armastamise eest või selle eest, mida lapsed ütlevad ja teevad, aga ta saab võimaldada kannatusi kogenud lastele keskkonna, kus neil on igapäeva eluks vajalik olemas ja kus neid kuulatakse ning aktsepteeritakse, kuniks leitakse püsivam lahendus nende hingehaavade raviks ja eakohaseks normarenguks.

Lõpetuseks. Eraldi tooksin esile vanema õe öeldu, et ta ei saa töötada, et ta kunagi enam suitsiidkatset ei tee, aga ta saab töötada, et annab endast parima, et kui väga hulluks läheb, ta enne räägib kellelegi. See on ülimalt oluline lubadus ja jääb loota, et see keegi, kellega ta kriitilises olukorras räägib, reageeriks kiirelt. Kriisides on vajalik, et kõik osapooled panustaksid hullema ärahoidmisse, nii tekib püsivam võimalus vaadata turvalisse tulevikku.

***

Retsensiooni koostaja:

Mina olen Maria-Helena ja teen Mahenas (www.mahena.org) nn kvaliteedikontrolli raamatutele, mida lugeda soovitame. Oleme Mahenas võtnud sihiks esitleda avalikkusele neid raamatuid,

mis on ilmunud eesti keeles ja mida me soovitame ka laiemale lugejaskonnale, et paremini mõista inimest ja suhteid ja raskustega toimetuleku võimalusi, <https://mahena.org/mahena/infoaegas/raamatu-tutvustus.html>.

Olen seda tüüpi lugeja, kes naudib iga sõna läbi lugemist, vahel ka mitu korda, sest diagonaalis lugemisel on küll oma eelis kiiruse osas, kuid selle kasuks otsustan ma vaid tekstide puhul, mis on mingil põhjusel vajalikud, kuid mille kasulikkus või huvitatavus on küsitavad.

Viimasel ajal ei kõneta mind ilukirjandus, mingil põhjusel igatsen ma just aime- või tõsist teaduskirjandust ja jagan rõõmuga oma lugemiskogemust ka teistega. Vahel satub sekka siiski ka ilukirjandust. Selge on see, et mis üht kõnetab, see teist ei pruugi kuidagi puudutada, ja ajas võib muutuda minuigi fookus.

***

Arutelud loetud raamatute teemal on Mahena FB kommentaarides alati väga oodatud, <https://www.facebook.com/mahena.keskus>.

Lugemine on lõputu avastamine!